

Asia: VN/11423/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaiksi

Taustatiedot

Vastaajatahon virallinen nimi

Suomen Kuntoutusyritykset ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Juhani Saarinen

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

OTM Juhani Saarinen

juhani.saarinen@kuntoutusyritykset.fi

www.kuntoutusyritykset.fi

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko lain soveltaminen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa oleviin tahoihin riittävä (1 §, 4 § 1 kohta)?

Kyllä

2. Onko lain soveltaminen samanlaisena kaikkiin palveluntuottajiin niiden oikeudellisesta muodosta ja toiminnan tarkoituksesta huolimatta perusteltu ratkaisu (1 §, 4 § 2 kohta)?

Kyllä [Palveluntuottajien valvontaa ja laatuvaatimuksia ei ole syytä eriyttää toiminnan järjestämistavasta riippuvaiseksi. Kyse on lopulta aina asiakkaan suojaamisesta ja laadukkaan sote-palvelun takaamisesta asiakkaalle. Näin ollen palvelun järjestämistavalla tai sen taustalla olevilla vastuilla ei pitäisi olla vaikutusta siihen, minkä laatuista palvelua asiakas lopulta saa. Samanlaiset vertailuperusteet mahdollistavat myös eri palveluntuottajien taloudellisesti mielekkään vertailun.]

3. Parantavatko palveluntuottajalle ja toiminnalle asetetut edellytykset asiakas- ja potilasturvallisuutta (2 luku, 16 §)?

Kyllä pääosin [Asiakkaiden kannalta muutos on välillinen ja tukee erityisesti jälkikäteistä valvontaa palveluille. Kuntoutusyrittäjien jäsenyrityksissä palveluiden asiakas- ja potilasturvallisuudessa ei ole havaittu merkittäviä ongelmia, eikä lupaharkintaan liitetty lisäbyrokratia luultavasti paranna tilannetta, joskaan se ei myöskään sitä heikennä.]

4. Vähentääkö palveluntuottajan ja sen palveluyksiköiden erillinen rekisteröinti, palveluyksiköiden siirtokelpoisuus ja riskiperusteinen hyväksymismenettely palveluntuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä (16 §, 21 §)?

Kyllä [Erityisesti palveluyksiköiden siirtokelpoisuus helpottaa yritysjärjestelyjä ja yritysmuodon muutoksia, kuten yksityisen elinkeinonharjoittajan toiminnan muuttamista osakeyhtiömuotoiseksi. Tämä pienentää yritystoiminnan laajentamisen ja muuttamisen kynnystä ja helpottaa niin alalle tuloa kuin siltä poistumistakin. Muutos on kannatettava.]

5. Vähentääkö yhteisen palveluyksikön käyttömahdollisuus palveluntuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä ja parantaako se mahdollisuuksia valvoa toimintaa kokonaisuutena (4 § 6 kohta, 22 §)?

Kyllä pääosin [Menettely vahvistaa nykyisin voimassa olevaa käytäntöä, jossa yksi isompi palveluntuottaja huolehtii toiminnan puitteista myös pienempien vuokralaisten tai alihankkijoidensa puolesta. Menettely lisää kuitenkin vastavuoroisesti hallinnollista taakkaa tälle valtuutetulle palveluntuottajalle. On hyvä, että menettely on vapaaehtoinen.]

6. Onko valtuutetun palveluntuottajan käsite ja tehtävät perusteltuja (4 § 6 kohta, 22 §)?

Kyllä

7. Onko valtuutetun palveluntuottajan käsitteelle muita vaihtoehtoja?

Ei kantaa [Käytännössä valtuutetulle palveluntuottajalle ei ole vaihtoehtoisen nimeämiskäytännön lisäksi esitetty muita vaihtoehtoja.]

8. Onko palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvontaa koskevat säännökset riittävät (4 luku)?

Kyllä pääosin [Viranomaisten tulee laatia omavalvontasuunnitelmalle sellainen mallisuunnitelma, joka on pienillä muutoksilla otettavissa tarvittaessa nopeasti pienen palveluntuottajan käyttöön. Samoin omavalvontaohjelmalle on oltava pienelle yritykselle sopiva malli. Pakollista palautteen keräämis- ja julkaisemisvelvoitetta (kolmen kuukauden välein) ei liene tarpeellista ulottaa kuin pitkäkestoisia asiakassuhteita ylläpitäviin toimintayksiköihin, kuten asumispalveluita ja pitkiä terapiajaksoja tuottaviin yksiköihin. Tällöinkin palautteen keräämis- ja julkaisemiskäytäntöjen yksityiskohdat on jätettävä yrityksen oman harkinnan varaan. Kaavamainen kolmen kuukauden väli lienee myös liian lyhyt, erityisesti pienille yrityksille. Yritystoiminnan kehittäminen tapahtuu ensisijaisesti mikroyrityksissä henkilökunnan osaamista koulutuksien avulla kehittämällä. Erityisesti osa-aikaisille ammatinharjoittajille kolmen kuukauden välein julkisiin tietoverkkoihin tapahtuva palautepäivitysvelvollisuus vaikuttaa perusteettoman laajalta. Kaikki omavalvonnan ja palautteiden päivitykset ovat poissa tuottavasta työajasta, eivätkä ne välttämättä ole kaikilla terveydenhuollon toimialoilla aina paras tapa edistää asiakasturvallisuutta tai palveluiden laatua.]

9. Ovatko valvontaviranomaisen keinot riittävät asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta (5 luku)?

Kyllä

10. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaista?

Suomen Kuntoutusyritykset ry kiittää mahdollisuudesta lausua valvontalakiluonnokseen. Kuntoutusyritykset on noin 1000 toimipisteen ja 650 fysio-, toiminta-, puhe-, psyko- musiikki- ja ravitsemusterapia-alan yrityksen valtakunnallinen edunvalvontajärjestö.

Palveluntuottajien yleiset edellytykset määritellään lakiluonnoksen 6 §:ssä ja yksityiskohtaisissa perusteluissa. Määritelmässä termille ”palveluntuottaja” asetetaan kovia tavoitteita – erityisesti yksityiskohtaisissa perusteluissa: Palveluntuottajalla pitää olla

- toiminnan laajuuteen ja laatuun nähden riittävä taloudellinen kantokyky
- Palveluksessa riittävä määrä sote-ammattilaisia
- ”täydentävää” alihankintaa voi sentään olla

Määritelmä siis kattaisi lakiesityksen voimaantulon jälkeen jatkossa myös yksityiset elinkeinoharjoittajat /ammattinharjoittajat. Yksin se tekee yksityiskohtaisten perustelujen toteutumisen mahdottomaksi, kun yksityisyrityksillä ei voi olla ”palveluksessaan riittäviä resursseja”.

Vaatimukset yksityiselle palveluntuotannolle lakiluonnosten mukaan ovat: 1. riittävä osaaminen, 2. taloudellinen kantokyky, 3. palveluntuottajalla palveluksessaan sote-ammattihenkilöstö, 4. muut riittävät toimintaedellytykset.

On hyväksyttävissä, että soten kaltaisissa henkilöön liittyvissä palveluissa vaatimustaso on korkea, silloin kun vaatimukset liittyvät itse palveluun ja asiakkaan oikeusturvaan ja palveluun pääsyyn. Taloudellisen kantokyvyn vaatimus ei kuitenkaan enää liity palveluun.

Vaatimus lienee kirjoitettu konkurssien aiheuttamien palvelupuutetilanteiden ehkäisyyn, sekä sote-maakunnan oikeuden turvaamiseen saada korvausta mahdollisissa sopimusrikkomustilanteissa.

Lakiluonnoksen muotoilu on ylimitoitettu pienimpien toimijoiden ja ammattinharjoittajien kohdalla.

Edellisen vaalikauden palveluntuottajalaki

Luonnos palveluntuottajalaissa valmisteltiin edellisellä hallituskaudella, osana silloista sote-uudistusta. Viralliselta nimeltään kyseessä oli hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta (HE 52/2017). Lakiesitys perustuu suurelta osin yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä pohtineen työryhmän työhön. Työryhmän mietintö: <https://stm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-00-3811-3>

Mietintö oli yksimielinen ja sai palveluntuottajakentällä laajan hyväksynnän. Perusajatus oli, että nykyisestä jaottelusta luvanvaraisiin ja ilmoituksenvaraisiin terveydenhuollon toimijoihin luovutaan. Olennaisin ero näillä kahdella on, että ilmoituksenvaraisesti voi toimia ainoastaan yksityinen elinkeinonharjoittaja ilman työntekijöitä. Jos tämä haluaa ryhtyä työnantajaksi, täytyy tämän hankkia toimilupa, joka edellyttää mm. tilojen ennakkotarkastusta.

Syy kahtiajaolle löytyy historiasta. 70- ja 80-luvuilla toimiluvan saaminen edellytti mm. alueellista tarveharkintaa (vrt. aiemmin taksit ja nykyään apteekit). Itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi saattoi ryhtyä pelkällä ilmoituksella. Vuoden 1990 palveluntuottajalaissa tämä kahtiajako jostain syystä säilytettiin, vaikka varsinaista alueellista tarveharkintaa enää 90-luvulla ei tehty.

Viime vaalikaudella valmistellun ja kaatuneen palveluntuottajalain mukaan yhtiömuodosta riippumatta hakija olisi voinut ryhtyä palveluntuottajaksi ja työnantajaksi, kunhan teki asianmukaiset ilmoitukset ja omavalvontasuunnitelmat ja hallussa oli palveluihin nähden riittävä määrä osaavaa henkilökuntaa. Tilojen ennakkotarkastus olisi enää vaadittu vain, jos toiminta olisi sitä erityisesti edellyttänyt (esimerkiksi avattaessa uutta sairaalaa). Palveluntuotannon sai aloittaa sen jälkeen, kun rekisteröinti-ilmoitus oli merkitty palveluntuottajarekisteriin. Uusi laki olisi informaatioluontoisesti kirjannut yhteen pykälään kaikki suunnitelmat ja velvoitteet, jotka palveluntuottajilla on nyt monien eri lakien perusteella.

Uutta ja kannatettavaa olisi ollut myös menettely, jolla yksi palveluntuottaja valtuutettiin edustamaan muita palveluntuottajia suhteessa viranomaisiin. Tämä vastaa nykyisin jo vakiintunutta toimintamallia, jossa yksi (suurempi) terveyspalvelualan yritys hoitaa mm. tila, potilasrekisteri ja lupa-asioita pienempien ("vuokralaisina" toimivien) yritysten puolesta. Nykyinen vakiintunut käytäntö olisi siis vain kirjattu lakiin.

Tuo palveluntuottajarekisteri oli käytännössä teknisesti valmis vuodenvaihteessa 2018-2019. Nykyiset valvontaviranomaiset, aluehallintovirasto ja Valvira, ovat jo vuosia valmistautuneet tähän muutokseen keräämällä palveluntuottajia ja rekisteröimällä heitä. Jokaiselle palveluntuottajalle on annettu OID-tunnus, jonka avulla voitiin selvittää missä toimipisteessä tämä toimii, kenen alaisuudessa ja mitä toimialoja tälle kuuluu. Viranomaiset menivät jopa niin pitkälle, että yhdistivät yksityiset ja julkiset sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajat samaan rekisteriin. Rekisteri on julkinen (ns. koodistopalvelu) ja löytyy täältä: <https://koodistopalvelu.kanta.fi> . Rekisteriin olisi vain lisätty itsenäiset terveydenhuollon ammatinharjoittajat.

Työryhmän alkuperäiseen mietintöön tuli lopulliseen muotoonsa hioutuessa huomattavasti muutoksia. Muutoksia tehtiin sosiaali- ja terveystieteiden toimesta. Niitä oli mm:

Hallituksen esitykseen tuli saman palveluntuottaja koskevan lupalainsäädännön ulottaminen yksityisten lisäksi myös julkisiin palveluntuottajiin (ideana hyvä, jotta kaikilla on samat velvoitteet)

Mietinnöstä poiketen jokainen palveluntuottaja jatkaisi oman potilasrekisterinsä rekisterinpitäjänä. Rekisterinpitäjyyden keskittämisen ei katsottu olevan yhteensopiva EU:n tietosuojasetuksen kanssa.

Kansaneläkelaitokselle piti antaa lakisääteinen velvollisuus ottaa vastaan toimintansa lopettaneiden pienyritysten paperinen potilasasiakirjamateriaali. Kela ei kuitenkaan odottanut lain voimaantuloa, vaan alkoi jo vuodenvaihteessa 2019 ottaa vastaan näitä asiakirjoja. Tämä on ollut erittäin kannatettavaa. Toiminta ei perustu lakiin, vaan Kelan ja toimintansa lopettaneen väliseen sopimukseen. Järjestely pyrittiin vakiinnuttamaan nyt erillisessä asiakastietolakiuudistuksessa, jonka lausuntoaika päättyi 18.3.2022 ja josta Kuntoutusyritykset myös lausui.

Hallituksen esityksessä tavoitteena oli Sipilän hallituskaudella lakkauttaa aluehallintovirastot ja Valvira, ja yhdistää ne (muutamien muun viraston kanssa) valtakunnalliseksi Luova-virastoksi. Tätä muutosta jarrutettiin

Luova-virastosta jäi kuitenkin sen verran rippeitä käyttöön, että nykyään palveluntuottaja voi tehdä lupahakemuksen ja itsenäisen ammatinharjoittajan ilmoituksen omalle aluehallintovirastolleen keskitetysti Valviran yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon asiain verkkopalvelusta. Palvelun kautta voi jättää lupahakemuksen tai tehdä ilmoituksen toimimisesta itsenäisenä ammatinharjoittajana. Palvelu oli epäilemättä alun perin suunniteltu palveluntuottajalain mukaiseen palveluntuottajien rekisteröintiin, mutta onneksi se saatiin edes tähän käyttöön. Järjestelmä tulee todennäköisesti palvelemaan myös nyt lausunnolla olevaa valvontalain mukaista rekisteröintiä.

Tavoitteena oli siis helpottaa valvontaa, helpottaa yrityksen perustamista, helpottaa yritystoiminnan muutoksia ja kaupan päälle saattaa yksityinen ja julkinen palveluntuottaja luvanvaraisuuden ja valvonnan osalta samalle viivalle. Jos tämä saataisiin voimaan koskemaan edes yksityistä palveluntuottajakenttää, olisi sekin muutos tervetullut, mutta käsittääkseni lainsäädännön ulottuvuudesta myös julkiselle sektorille vallitsi yksimielisyys niin yksityisten kuin julkistenkin palveluntuottajien kesken. Käyttöönotto olisi myös suhteellisen kivutonta, sillä iso osa valmistelutyöstä on asiaan liittyen jo tehty.

Käsityksemme mukaan erimielisyyksiä palveluntuottajalain sisältöön ja siitä periytyneeseen valvontalakiluonnokseen ei juuri sisälly. Viime kaudella palveluntuottajalain ongelmaksi koitui se, että sen käsittely yhdistettiin varsin epäsuosittuun sote- ja maakuntauudistukseen. Alkuperäinen työryhmän mietintö lähti siitä, että laki tulisi voimaan sellaisenaan.

Esitetty valvontalaki tuo aiemmin kaatuneen palveluntuottajalain olennaiset osiot nyt valvontalain muodossa eduskunnan päätettäväksi. Palveluntuottajalain aikana kannatettavat muutokset ovat edelleen kannatettavia. Palveluntuottajalaista poiketen valvontalaki ei määrittele potilasasiamiehen nimeämisvelvollisuutta lainkaan, jonka osalta lainsäädännön kehitystyötä on jatkettava. Kuntoutusyrityksien jäsenillä valtaosalla on käytössään jäsenpalveluihin kuuluva potilasasiamiespalvelu.

Valvontalakiluonnokseen liittyen on jäänyt vielä jonkin verran korjattavaa ja huomioitavaa, joista Kuntoutusyrityksien lausunnosta alla:

PYKÄLÄKOHTAISET KOMMENTIT

2 § Lain soveltamisalan rajoitukset

Lain soveltamisala ei kannusta sivutoimiseen toimintaan. Jos lain soveltamisalan ulkopuolelle määrättäisiin kuitenkin esimerkiksi vähäinen toiminta, muodostaisi tämä liiketoiminnan kasvattamisen kynnyksen, mikä ei sekään ole toivottavaa. Osa-aikaisen toiminnan vaatimukset on huomioitava omavalvontasuunnitelmien ja muiden veloitteiden suhteuttamisessa toimintaan.

Lakimuutos sinänsä helpottaa jonkin verran pienen sote-yrityksen perustamista, joka osaltaan lieventää edelleen laajan soveltamisalan vaikutuksia.

Lakiin on syytä lisätä myös, että lain soveltamisalaan ei kuulu terveydenhuollon toimintayksiköiden tai palveluntuottajien harjoittama työvoiman vuokraus. Soveltamisalan piiriin ei tulisi kuulua esitetyn lupalainsäädännön myöskään silloin, kun toiminta rinnastuu luonteeltaan henkilöstövuokraukseen. Tällainen tilanne saattaa olla esimerkiksi silloin, kun puheterapeutti tekee sopimuksen sairaanhoitopiiriin kanssa puheterapiavastaanoton pitämisestä sairaanhoitopiirin tiloissa, sairaanhoitopiiriin lukuun ja kyse on lakisääteisestä palvelusta. Nykylainsäädännön nojalla valvontaviranomaiset edellyttävät puheterapeutilta toimiluvan hakemista sairaanhoitopiiriin tiloihin. Vastaava tilanne olisi syytä huomioida esitetyn lain soveltamisalassa siten, ettei laki tulisi sovellettavaksi myöskään henkilöstövuokrausta lähestyvässä tilanteessa, kuten vastaanoton pitämisessä toisen tiloissa toisen lukuun. Näin voitaisiin toimia erityisesti siinä tilanteessa, jossa toiminta ei ole luonteeltaan itsenäistä, vaan sisältyy toisen toimijan toimilupaan. Asiallisesti kyse olisi

palveluntuottajan täysin toisen lukuun tapahtuvasta toiminnasta toisen ylläpitämässä toimintayksikössä.

Vaihtoehtoisesti toisten tiloihin menevältä tulisi edellyttää ainoastaan yleisluontoista ilmoitusta siitä, että toimintaa saatetaan harjoittaa myös toisten terveydenhuollon toimintayksiköiden lukuun näiden omissa tiloissa, yksilöimättä erikseen mitä tiloja toiminta koskee, muutoin kuin korkeintaan soveltuvan aluehallintoviraston valvonta-alueen tarkkuudella. Lisävelvoitteena on tällöin, että toiminta tapahtuu täysin toisen palveluntuottajan lukuun.

Rajaus henkilökohtaisen avustajan työnantajatoiminnan luvanvaraisuudesta kaipaa selvennystä. Henkilökohtaisen avustajan työnantajana saattaa toimia avustettavan lisäksi myös avustettavan läheinen, mikäli tällä on paremmat edellytykset selviytyä työnantajan vastuista ja tehtävistä. Tällöin läheisen toiminta olisi esitetyn valvontalain nojalla luvanvaraista. Tämä ei liene tarkoituksenmukainen ratkaisu. Lain soveltamisalan ulkopuolelle tulisi ainakin hallituksen esitykseen kirjata avustettavan ja näiden läheisten toimiminen henkilökohtaisen avun työnantajana. Kunnat ovat nykyisin korvanneet henkilökohtaisen avustajan kuluja myös silloin kun avustettavan läheinen on toiminut muodollisesti työnantajana. Esimerkiksi alaikäiseltä ei voida itsenäisesti odottaa puhtaan työnantajamallin toteuttamista.

Jos henkilökohtaisen avustajan työnantajana onkin avustajan läheinen, vaikuttaisi laki tulevan sovellettavaksi. Tämä ei liene tarkoituksenmukaista.

4 § Määritelmät

Hallituksen esitysluonnoksen sivulle 51/129 lienee täydellisyyden nimissä hyvä mainita myös "terveydenhuollon ammattihenkilöiden antama kuntoutus", kuten psykoterapia. Psykoterapia voitaisiin laskea myös mainittuun lääkinälliseen kuntoutukseen kuuluvaksi, mutta terveydenhuollon ammattihenkilön antama kuntoutus sisältäisi myös muut kuntoutusmuodot, kuten puheterapian, ravitsemusterapian ja toimintaterapian.

Kuntoutusyrittäjien tavoitteisiin kuuluu myös musiikkiterapian lisääminen listalle. Musiikkiterapeutit eivät ole tällä hetkellä aina terveydenhuollon ammattihenkilöitä.

Yhteisen palveluyksikön määritelmään olisi esimerkkinä syytä mainita myös muu yritysten yhteenliittymä. Esimerkiksi Kuntoutusyrittäjien jäsenistössä on useita pienten ammatinharjoittajien yhteenliittymiä, joissa toisinaan on yhteinen osakeyhtiö huolehtimassa palveluntuottamisen puitteista.

7 §. Palveluntuottajan yleiset edellytykset

6 §:n 1. momenttiin tulisi lisätä mahdolliseksi myös tilanne, jossa riittävä henkilökunta on hankittu esimerkiksi yhteisen toimintayksikön luoman kokonaisuuden turvin.

Tällainen tilanne voi tulla vastaan esimerkiksi useiden ammatinharjoittajien perustaman yhteisen osakeyhtiön tapauksessa. Tämä on Kuntoutusyrityksillä yleistävä malli järjestää toimintaa. Yhteinen osakeyhtiö hankkii potilastietojärjestelmän, solmii sopimuksia palveluista esimerkiksi Kelan kanssa ja liittyy potilastietojärjestelmänsä myös Kanta-arkistoon. Kanta-arkistoon liittyminen muuttuu mahdolliseksi, jos liittyjällä ei ole valvontalain avulla hankittua OID-tunnusta. OID-tunnus on liittymisvaatimuksena liittyvälle terveydenhuollon toimintayksikölle (ns. Kanta-pääliittyjälle).

Tällaisella yhteisellä osakeyhtiöllä ei ole välttämättä yhtään työsuhteista henkilökuntaa, mutta tosiasiallisesti henkilöstöä löytyy yhtiön osakkaista, jotka ovat samalla myös yhtiön sopimussuhteessa alihankkijoina. Muodollinen alihankkijuus ja yhteistoiminta ei saa toimia esteenä tällaisen "kuoriyhtiön" luvan tai yhteisen toimintayksikön rekisteröinnin onnistumiselle.

6 §:n kirjattu vaatimus Y-tunnuksesta ja kevytyrittäjyyden kiellosta sote-alalla on uusi. Kevytyrittäjiä on tähän mennessä alalla ollut, kunhan kevytyrittäjällä on ollut oma itsenäisen ammatinharjoittajan ilmoitus tehtynä. Esitys näin ollen kiristää voimassa olevaa lainsäädäntöä. Kuntoutusyritykset ei ota kantaa siihen onko säännösten kiristys tältä osin hyvä vai huono seikka, mutta lainsäätäjän tulisi ottaa tämä kuitenkin huomioon. Taustalla lienee vaikuttanut Valviran käsitys siitä, että kevytyrittäjyys ei olisi terveydenhuollon alalla mahdollista. Valviran nykyinen tulkinta asiasta ei käsityksemme mukaan perustu yksityisestä terveydenhuollosta annettuun lakiin, vaan muuhun lainsäädäntöön, jonka valvonta ei Valviralle kuulu.

8 § Toimitilat

Lakitekstiin ja esitöihin kirjoitettujen toimitilaesimerkkien kanssa on syytä olla pidättyväinen. Tekstissä on mainittu lääkärin vastaanoton käsienspesumahdollisuus. Kuntoutusyrityksillä on vielä tuoreessa muistissa takavuosina aluehallintovirastojen ja Valviran esittämät vaatimukset käsienspesupisteestä jokaiseen vastaanottotilaan, jonka johdosta tiloissa on saatettu aiemmin joutua tekemään jopa mittavia remontteja ilman erityistä hyötyä toiminnalle. Aluehallintovirastot ovat näistä vaatimuksista sittemmin luopuneet, koska ne eivät ole olleet lakiin perustuvia.

8 §: Välineet ja etäpalvelut

Kaikissa etäpalveluissa ei ole tarkoituksenmukaista vaatia kategorisesti sähköistä vahvaa tunnistautumista. Kuntoutuksessa tyypillisesti asiakassuhde aloitetaan kasvokkainen tapahtuvalla kuntoutuksella, jolloin tuttu asiakas tunnistetaan kasvoista myös etänä. Hallituksen esitykseen olisi syytä tiloja ja välineitä koskeviin vaatimuksiin täydentää, että asiakas on tunnistettava asiakassuhteen alussa kasvokkain tai vasta muussa tapauksessa (kun kasvokkain tapahtuvaa tapaamista ei ole tai se ei ole mahdollista) sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain vaatimusten mukaisesti.

9 § Henkilöstö

Esitetyn lain 9 §:n maininta "tarvittaessa" viittaa siihen, että alihankkijan käyttämiselle tulisi olla jonkinlainen lupaharkintaan liittyvä kynnys. Alihankinnan edellytysten harkinnan tulisi tapahtua täysin liiketaloudellisin perustein ja palveluntuottajan oman harkinnan mukaan. Palveluntuottajalla on joka tapauksessa vastuu tarjoamastaan palvelusta, oli se tuotettu alihankinnalla tai omalla henkilökunnalla.

Lain vaatimus alihankkijoiden toimimisesta yrityksen johdon ja valvonnan alaisena on ristiriidassa lain esitöiden kanssa. Vaatimus on myös perusteeton, ja käytännössä estäisi alihankinnan kokonaan. Toisen johdon ja valvonnan alaisena työskentely korvausta vastaan on työsopimuslain tarkoittaman työsopimuksen syntymisen perusedellytys. Käytännössä itsenäisiltä ammatinharjoittajilta estettäisiin esitetyn sanamuodon mukaisesti alihankinta kokonaan. Tätä ei ole vaikutustenarvioinnissa huomioitu, eikä tällaista lainsäädäntömuutosta voida pitää perusteltuna eikä tarkoituksenmukaisena. Alihankinnasta ei ole Kuntoutusyrittäjien tiedon mukaan syntynyt ongelmia, jotka olisivat ehkäistävissä työnantajaan rinnastuvalla direktio-oikeudella. Muutos ei siten ratkaise mitään ongelmaa. Viittaus johdon ja valvonnan ulottamiseen alihankkijoihin on näistä syistä poistettava laista.

Tilaaajalla on oltava ja myös on muita sopimusoikeudellisia keinoja alihankkijan valvomiseksi, kuten auditoinnit. Lisäksi tilaaajalla on aina rekisterinpitäjänä oikeus selvittää alihankkijan tekemät potilas- tai asiakasasiakirjamerkinnot tai haastatella asiakkaita itseään. Asiakassuhde säilyy joka tapauksessa työn tilanneeseen tahoan, eikä alihankkijan ja asiakkaan välille synny oikeudellista suhdetta.

Käytännössä alihankkijan työsuhteeseen rinnastuvaa valvontaa olisi myös vaikea toteuttaa. Alihankkija saattaa tehdä työn omilla välineillään itse valitsemanaan aikana ja itse valitsemassaan paikassa. Johdon ja valvonnan vaatimus muuttaisi erityisesti terapia-alalle syntyneitä vakiintuneita alihankintakäytäntöjä esimerkiksi Kelan vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen toteuttamiseksi. Osa terapeioista olisi tältä osin mahdoton toteuttaa.

9 §:n lisätty velvollisuus huolehtia henkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksesta voi olla vaatimuksena suhteeton, kun se ulotetaan henkilöstöksi tulkittaviin alihankkijoihin. Tällöin omia työntekijöitä tulisi valvoa ja kouluttaa samalla tavalla kuin alihankkijoita. Alihankkijat vastaavat itsenäisesti omasta perus- ja täydennyskoulutuksestaan, eikä vastuun ulottaminen tilaajalle ole tarkoituksenmukaista.

Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi hyvinvointialueen olisi huolehdittava henkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksesta jokaisen alihankkijana toimivan terapeutin osalta erikseen. Tämä muistuttaa pitkälle työsuhdetta, ja verohallinnon työ- ja toimeksiantosuhdetta koskevat tulkinnat voisivat näin ollen yhdessä uusitun valvontalain kanssa jopa tulla esteeksi alihankinnalle, kun alihankkijalle maksettavat palkkiot katsottaisiin verotuksessa työkorvauksen sijaan palkaksi.

14 §: Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella on olemassa myös maksuttomia tietopalveluita palveluntuottajien rekistereistä. Tällaiset julkiset ja maksuttomat tietopalvelut (kuten koodistopalvelu.kanta.fi) on syytä säilyttää myös tulevaisuudessa.

Perusteltu syy omien yhteystietojen piilottamisesta julkisesta rekisteristä tulisi olla myös se, jos palveluntuottaja toimii pelkästään alihankkijana muille terveydenhuollon toimintayksiköille tai ei työtilanteensa vuoksi etsi uusia asiakkuuksia. Tällä hetkellä erityisesti kysytyimmät terapia-alat saattavat olla sellaisia, joissa terapeutin yhteystietojen piilottaminen julkisesta rekisteristä (terapeutin näin halutessa) voi jopa tukea terapeutin työssä jaksamista.

28 §: Rikosrekisteriote

28 pykälässä säädettäisiin uusi velvollisuus tarkistaa työntekijöiden rikosrekisteriote iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden sote-palveluissa. Luonnoksen esitöissä todetaan, että lasten osalta rikostaustaotteen tarkistamisesta on jo säädetty.

Lasten kanssa työskentelevien osalta on syytä todeta, että nykyisellään valvovat viranomaiset pyytävät yksityisiltä elinkeinonharjoittajilta otteita nähtäväksi vaihtelevasti. Ehdotonta velvollisuutta rikostaustaotteen pyytämiseen ei viranomaisille ole, vaikka henkilö ilmoittaisi tarjoavansa lapsille suunnattuja palveluita. Työnantajalla tällainen pakollinen velvollisuus on jo nyt. Ei liene perusteltua asettaa työnantajille ja valvoville viranomaisille toisistaan eriäviä rikostaustaotteen tarkistamisvelvollisuuksia, kuten esityksessä on nyt tehty. Työnantajien ja viranomaisten olisi johdonmukaisesti tarkistettava rikostaustaotteet aina samoin perustein, jotta sellaista tilannetta ei pääsisi syntymään, että jommassa kummassa työntekomuodossa olisi erilaiset alalle pääsyn edellytykset.

28 pykälän 3 momentissa mainittu ehdollinen valinta ilman rikosrekisteriotetta on suomalaiselle työlainsäädännölle tuntematon. Työntekijöiden kanssa voidaan sopia koeajasta, jonka puitteissa taustatodistukset tulisi esittää, mutta koeajasta sopiminen ei ole aina henkilöä palkattaessa mahdollista. Näin voi käydä esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilö on palkattu sijaisuuksiin jo ennen pitkäaikaisemman työsuhteen alkua. Jos siis työntekijän palkkaaminen tehtäisiin ehdollisena, ja työnantaja purkaisi työsopimuksen tämän ehdon täyttymättömyyden vuoksi, voisi työnantaja olla toimistaan työlainsäädännön rikkomisen johdosta vahingonkorvausvelvollinen.

Jotta pykälällä olisi sen toimeenpanon edellyttämä työoikeudellinen ulottuvuus, olisi asia huomioitava selkeästi vähintään hallituksen esitystekstissä, ja mieluiten myös työsopimuslaissa.

49 § Rekisteröintimenettelyn kustannukset

Maksun määrässä olisi otettava huomioon mm. se, toteutetaanko tiloihin ennakkotarkastus vai ei. Sellaisten tahojen, joiden tiloja ei tarkasteta, ei liene perusteltua maksaa tilojen ennakkotarkastukseen liittyviä maksuja. Tämä ei olisi myöskään maksuperustelain (150/1992) hengen mukaista, joka edellyttää maksujen perustuvan viranomaistoimista aiheutuviin todellisiin kustannuksiin.

Saari Juhani
Suomen Kuntoutusyritykset ry